

รูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหาร
การศึกษาของนักเรียน สถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

A MODEL OF CRITICAL THINKING SKILLS DEVELOPMENT THROUGH BLENDED
LEARNING BASED ON BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR
STUDENTS OF INSTITUTE OF VOCATIONAL EDUCATION CENTRAL REGION
UNDER OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

¹ว่าที่พันตรีวีเชียร ดีฉาย Acting Major Wichien Deeshine, ²อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan,

³พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตติญาณ) Phrakhu Kittiyana Visit (Thana Kittinano)

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: deechi19@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้ ใช้แบบสอบถามนักเรียนและนักศึกษา 394 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน และขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก 2) หลักการ ทักษะความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 12 ทักษะ 3) วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบผสมผสานวิธี ส่วนที่ 2 ตัวแบบ 1) กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ (1) ตั้งเป้าหมายในการคิด (2) ระบุงบประเด็นปัญหาในการคิด (3) ประมวลข้อมูลทั้งที่เป็นจริงและเท็จความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ (4) วิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และเลือกข้อมูลที่จะนำไปใช้ (5) ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ (6) ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาถึงผลที่จะตามมาและคุณค่า (7) ชั่งน้ำหนักผลได้และโทษ (8) ไตร่ตรองทบทวนอย่างรอบคอบ (9) ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด 2) กระบวนการจัดการ ขั้นตอนการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ สร้างเป็นโมเดล การแปลความหมายข้อมูล การประยุกต์หลักการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ บริบทของสถาบันอาชีวศึกษา

คำสำคัญ: ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การเรียนรู้แบบผสมผสาน, หลักพุทธบริหารการศึกษา, สถาบันอาชีวศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to propose a model of critical thinking skills development through blended learning based on Buddhist educational administration for students of Institute of Vocational Education Central Region Under the Office of the Vocational Education Commission. Mixed methods research was designed and there were 3 research steps which consisted of Step 1: Study the condition of critical thinking skills through blended learning based on Buddhist educational administration. The questionnaire was used to collected data from 394 students and data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation. Step 2: the model was developed by interviewing 10 key informants. Step 3: the model was also proposed by focus group discussion with 10 experts. Results can be summarized that a model of critical thinking skills development through blended learning based on Buddhist educational administration for students of Institute of Vocational Education Central Region Under the Office of the Vocational Education Commission consisted of 4 parts. Part 1: Introduction which were 1) environment, internal and external environment, 2) principles of 12 critical thinking skills, 3) objectives, benefits of blended learning. Part 2: Model 1) The system of critical thinking processes, namely (1) setting goals for thinking, (2) identifying problems in thinking, (3) processing both true and false information, relevant opinions in all dimensions, (4) analyze, categorize and select the data to be used, (5) evaluate the data to be used in terms of accuracy and reliability, (6) rationality in determining the consequences and values, (7) weigh results and penalties, (8) contemplate and review carefully, (9) evaluate options and draw conclusions on the issues to be considered. 2) Management processes, the process of developing critical thinking was to create a consensus, data interpretation, application of principles. Part 3: Application procedures which were 1) structure, 2) decision making, 3) evaluation guidelines, and Part 4: Success conditions were the context of the vocational institution.

Keywords: Critical Thinking Skills, Through Blended Learning, Buddhist Educational Administration, Institute of Vocational Education.

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นอย่างมากประกอบกับเทคโนโลยีก็มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการใฝ่หาความรู้เพิ่มขึ้นและต่อเนื่องตลอดเวลาจึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งทำให้คนในสังคมมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเมื่อคนในสังคมมีการพัฒนาตนเองแล้วจะส่งผลให้สังคมมีการพัฒนาตามไปด้วย ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในปัจจุบันจุดเน้นที่สำคัญคือ การฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็นไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในระดับใดก็ตามเพราะการที่คนเราจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจำเป็นต้องรู้จักคิดวิเคราะห์และเลือกสรรสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบันที่สังคมและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาจำเป็นต้องมีศักยภาพที่จะพัฒนานตนเองให้มากยิ่งขึ้นการจัดการศึกษาในอนาคตยิ่งต้องเน้นพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ (hrnote.asia, 2562)

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะสำคัญ คือ 3Rs ได้แก่ อ่านออก (Reading) เขียนได้ (WRiting) และคิดเลขเป็น (ARithmetics) และ 8Cs คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ดังนั้น การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้ผู้เรียนในการค้นคว้าหาข้อมูลตามสิ่งที่สนใจโดยแหล่งข้อมูลที่ค้นหานั้นต้องมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และแปลงออกมาเป็นความรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ โดยเกิดจากการสืบค้นนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้รับการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น มีการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยและต้องการที่จะหาคำตอบ ต้องการที่จะเรียนรู้ไปเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าจะสำเร็จการศึกษาแล้ว ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหารูปแบบการเรียนการสอนที่สนับสนุนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียน โดยใช้บทเรียนที่มีความยืดหยุ่น เน้นการสืบค้น ให้การเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนและผู้เรียนเคารพคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การเรียนรู้แบบผสมผสาน หรือ Blended Learning เป็นรูปแบบการสอนรูปแบบหนึ่งภายใต้ กระแสแห่งการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี เป็นการบูรณาการการปรับใช้เทคโนโลยีกับการสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ปรากฏในผลการดำเนินการที่ผ่านมา แนวคิดเกี่ยวกับการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) มาใช้ในการพัฒนาการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งปัจจุบันมีการนำการเรียนการสอนแบบผสมผสานมาใช้ในการจัดการศึกษาหลายระดับ ได้แก่ การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย ประถมศึกษาตอนต้น ในการนำการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มาใช้ในการจัดการศึกษาแต่ละระดับนั้น การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดว่าจะมีการผสมผสานในระดับใด รูปแบบใด การออกแบบวิธีการเรียน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือสนับสนุนการเรียนจะแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายในการเรียน เนื้อหา อายุและระดับการศึกษาของผู้เรียน และระบบโครงสร้างพื้นฐานเป็นสำคัญ (Waheduzzaman, Wahed, 2010)

จากการศึกษางานวิจัยและแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้วยการเรียนร่วมกันด้วยกรณีศึกษา และการเรียนบนเว็บ พบว่า ปัจจุบันมีนักวิจัยหลายท่านได้พัฒนาการเรียนด้วยกรณีศึกษาผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น สุธิเทพ ศิริพิพัฒน์กุล (2553) ได้ใช้เทคนิคการเรียนร่วมกันด้วยกรณีศึกษา และเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้เป็นทีมของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการเรียน 5 ขั้นตอนพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนาถ ชุกกลิ่น (2552) ได้ใช้การเรียนด้วยกรณีศึกษาที่ใช้กิจกรรมการอภิปรายในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนซึ่งพบว่า ผู้เรียนมีการคิดวิจารณ์อย่างสูงขึ้น นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2551) ยังได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการศึกษา และเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการคิดที่ผ่านการไตร่ตรองและพิจารณาจากข้อมูล หลักฐานที่มีอยู่มาเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงถือเป็นพื้นฐานของการคิดทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของไทยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อสังคมในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียน สถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยการใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 394 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหาร สถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา จำนวน 10 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหารสถาบันอาชีวศึกษา และผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านพุทธบริหารการศึกษา จำนวน 10 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ตัวแบบ ขั้นตอนการนำไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ 1) สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตลอดจนกลยุทธ์ของสถาบันอาชีวศึกษา เป็นต้น 2) ความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน นักศึกษา เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ทักษะชีวิต เป็นต้น

2. หลักการ (Principle) แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยได้แก่ ทักษะความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 12 ทักษะ ได้แก่ 1) สามารถกำหนดหรือระบุประเด็นปัญหาคำถาม เช่น ระบุปัญหาและเกณฑ์ที่สำคัญในการตัดสินใจคำตอบได้ 2) สามารถคิดวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง เช่น ระบุเหตุผลที่น่าเชื่อถือ ความเหมือนและความแตกต่าง 3) สามารถถามด้วยคำถามที่ท้าทาย และตอบคำถามได้ชัดเจน 4) สามารถพิจารณาความเชื่อถือของแหล่งข้อมูล เช่น ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 5) สามารถสังเกตและตัดสินใจผลที่

สังเกตได้ 6) สามารถนิรนัยและตัดสินผลการนิรนัย เช่น นำหลักการที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาได้ 7) สามารถอุปนัยและตัดสินการอุปนัย เช่น สรุปอ้างอิงได้โดยตัดสินจากข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ 8) สามารถตัดสินคุณค่าได้ เช่น พิจารณาทางเลือกระหว่างดีกับไม่ดีได้ 9) สามารถบอกความหมายและตัดสินความหมายของค่า ได้ เช่น การนิยามการจัดกลุ่ม 10) สามารถระบุข้อสันนิษฐานได้ 11) สามารถตัดสินนำไปใช้ปฏิบัติได้ เช่น ทบทวนการเลือกอย่างมีเหตุผล 12) ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

3. วัตถุประสงค์ (Object) เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นประโยชน์ของการส่งเสริมศรัทธาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในการบริหารงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานมีวัตถุประสงค์มากกว่าเพื่อย่อยค่าตอบแทน แก่พนักงานเพราะผลที่ได้จากการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความคุ้มค่าต่อการพัฒนางานและคุณค่าต่อการบริหาร คือ ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบผสมผสานวิธี ได้แก่ 1) ความเป็นอิสระต่อการเรียนของผู้เรียนมากขึ้น ทั้งในด้านของเวลาและสถานที่ของการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น 2) ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูและผู้เชี่ยวชาญตลอดเวลา 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางการเรียนมากขึ้น โดยที่ผู้เรียนไม่รู้สึกลดดัน 4) มีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยการนำเทคโนโลยีที่หน้าสนใจในปัจจุบันมาใช้ในการเรียนการสอน 5) ครูผู้สอนมีความเครียดน้อยลงกับการสอนทุกเนื้อหาวิชา ด้วยมีช่องทางอื่นที่สามารถทดแทนได้

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบงาน (System) การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และขั้นตอนการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ 1) ตั้งเป้าหมายในการคิด 2) ระบุประเด็นปัญหาในการคิด 3) ประมวลข้อมูลทั้งที่เป็นจริงและเท็จ ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ 4) วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ และเลือกข้อมูลที่จะนำไปใช้ 5) ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้อง ความเพียงพอและความน่าเชื่อถือ 6) ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาถึงผลที่จะตามมา และคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น 7) ชั่งน้ำหนักผลได้และโทษทั้งสั้นและระยะยาว 8) ไตร่ตรองทบทวนอย่างรอบคอบ 9) ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

2. กระบวนการจัดการ (Management Process) วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณ และวิธีการดำเนินการโดยใช้ทฤษฎีหมวก 6 ใบ และการจัดการเรียนการสอนแบบ Story line

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. โครงสร้าง (Structure) ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล ได้แก่ ลักษณะการแสดงออกของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ 12 ประการ คือ 1) พุด เขียน หรือการสื่อความเข้าใจ อย่างมีความหมายชัดเจน 2) กำหนดประเด็นหรือปัญหาได้อย่างชัดเจน 3) พิจารณาสถานการณ์ต่างๆ ในภาพรวม 4) พยายามค้นหาเหตุผลและใช้เหตุผล 5) เป็นผู้ที่มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ 6) พิจารณาทางเลือกหลายทาง 7) แสวงหาความถูกต้อง แม่นยำให้มากที่สุด 8) ตระหนักถึงความเชื่อพื้นฐานของตนเอง 9) เปิดใจกว้างในการพิจารณาทรรศนะอื่นๆ นอกเหนือจากแนวคิดของตนเอง 10) ไม่ด่วนวินิจฉัย ตัดสินใจในกรณีที่หลักฐานและเหตุผลไม่พอเพียง 11) ยืนยันข้อสรุป หรือเปลี่ยนแปลง เมื่อมีหลักฐานและเหตุผลที่พอเพียง 12) มีการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง

2. การตัดสินใจ (Decision Making) กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาประสบความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติเรียบร้อย มีวิชา มีจรรยา 2) มีหลักธรรม มีหลักปฏิบัติ มีระบบการอบรม ต้องมีการอบรม อย่างเป็นรูปธรรมและส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสาน 3) ต้องมีสถานที่ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่อการผลิตสื่อ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) มีงบประมาณสนับสนุนเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง รางวัล โครงการ กิจกรรม และสวัสดิการต่างๆ

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน อาศัยหลักวิธีคิดในพุทธศาสนา คือ หลักโยนิโสมนสิการ ได้แก่ 1) วิธีแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาสถานะตามที่มันเป็นจริง ส่งผลสืบทอดกันสิ่งนี้มี สิ่งนั้นจึงมี เป็นต้น 2) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ตามสถานะของมันตามธรรมดาแล้วคิดแก้ปัญหาแต่ละเรื่องๆ จึงจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ 3) วิธีคิดแบบรู้เท่าทัน คือ การหยั่งรู้และเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นยอมรับความจริงและแก้ไขไปตามเหตุปัจจัยโดยสอดคล้องกับความเป็นจริง 4) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา คือ การทำความเข้าใจในปัญหา การรู้ว่ามีทุกข์ รู้สาเหตุของการเกิดทุกข์ หาวิธีการดับทุกข์ และการดับทุกข์ได้สำเร็จ 5) วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ การรู้เข้าใจในสิ่งนั้น และการกระทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างเหมาะสมไม่ผิดพลาด 6) วิธีคิดแบบคุณโทษ คือ การมองพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียแล้วหาทางออกตามความเป็นจริงและถูกต้อง 7) วิธีคิดแบบรู้คุณค่า คือ การบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มีประโยชน์ คุณค่าแก่เราโดยไม่มีตีตนหามาเกี่ยวข้อง 8) วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือ คิดแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสัจธรรมหรือบรรเทาและขัดเกลาตัณหา 9) วิธีคิดแบบอยู่ในปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ เป็นวิธีคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา 10) วิธีคิดแบบวิเคราะห์ หมายถึง การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาแง่หนึ่งแง่เดียว

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของสถาบันอาชีวศึกษา เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก 2) หลักการ ทักษะความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 12 ทักษะ 3) วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบผสมผสานวิธี ส่วนที่ 2 ตัวแบบ 1) ระบบงาน กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 9

ขั้นตอน คือ (1) ตั้งเป้าหมายในการคิด (2) ระบุงประเด็นปัญหาในการคิด (3) ประมวลข้อมูลทั้งที่เป็นจริงและเท็จ ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ (4) วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ และเลือกข้อมูลที่จะนำไปใช้ (5) ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้อง ความเพียงพอและความน่าเชื่อถือ (6) ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาถึงผลที่จะตามมา และคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น (7) ชั่งน้ำหนักผลได้และโทษทั้งสั้นและระยะยาว (8) ไตร่ตรอง ทบทวนอย่างรอบคอบ (9) ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด 2) กระบวนการจัดการ (1) ขั้นตอนการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 2 สร้างเป็นมโนคติ ขั้นตอนที่ 2 การแปลความหมายข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การประยุกต์หลักการ 3) วิธีการดำเนินการประกอบด้วยทฤษฎีหมวด 6 ใบ การจัดการเรียนการสอนแบบ Story line ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน ได้แก่ หลักโยนิโสมนสิการ 10 และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จได้แก่ บริบทของสถาบันอาชีวศึกษา เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่เป็นผลการวิจัยนั้นเป็นการคิดอย่างเป็นระบบผสมผสานกับหลักพุทธบริหารการศึกษา คือ หลักโยนิโสมนสิการ อันเป็นการคิดอย่างเป็นขั้นตอนในพุทธศาสนาเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนักศึกษาได้มีความคิดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังจะต้องมีแนวนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ของสถานศึกษาเป็นปัจจัยช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโสภณภัทรเวทย์ (อิทธิพล ปธานิโก), สมศักดิ์ บุญปู และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2563) ที่สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยหลักการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน 5 ด้าน คือ การศึกษาหลักสูตร การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล หลักการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน 5 ประการ คือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม 2) จุดมุ่งหมาย เพื่อให้สถานศึกษาได้พัฒนากิจกรรม (2) เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษานำหลักการไปใช้ในชีวิตประจำวัน

โดยการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียน นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประยูร ติงขปญโญ (ช่างการ) (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาด้วยหลักพระธรรม พบว่า ศรัทธาเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างด้านความเชื่อมั่น วิริยะเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างด้านความเพียร สติเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างด้านการรู้สึกรู้สีกตัวทั่วพร้อม สมาธิเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างด้านความตั้งมั่นแห่งใจ ปัญญาเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างด้านการใช้วิจารณญาณในการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุมีผล คิดพิจารณาถึงสิ่งต่างๆอย่างรอบด้านและรอบคอบแก่บุคลากรในองค์กรให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จบูรณาการกับด้านความรอบรู้แห่งตน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การสร้างแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการคิดอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา อันเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยกระบวนการปฏิบัติงานกับงานวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทักษะการคิดที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งวัดจากแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยองค์ประกอบสำคัญ 9 ประการ ได้แก่

1. การตั้งเป้าหมาย การคิดตั้งเป้าหมายด้วยการวัดและประเมินผลจากเป้าหมายที่ยากกว่าเดิม มีส่วนร่วมในการความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่คิดได้ปฏิบัติตามเป้าหมายในการคิดด้วยการอ้างอิงแหล่งสืบค้นข้อมูลมีความคิดเป็นของตนเองและมีการคิดนอกกรอบมากกว่าเด็กวัยอื่น มีการตั้งเป้าหมายที่แน่นอน กำหนดเป้าหมาย วางแผนการปฏิบัติหรือคิดวางแผนการปฏิบัติชีวิตของตนเองในแต่ละวัน ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และนำผลการปฏิบัติมาปรับปรุงทำให้นักเรียนบางคนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

2. การระบุประเด็นปัญหา การประเมินผลการเรียนด้วยการตั้งสมมติฐานในการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ศึกษาข้อมูลเพื่อระบุปัญหาที่ชัดเจนจากการศึกษาค้นคว้าหลากหลายแหล่งข้อมูล มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ศึกษาค้นคว้ามีความสนใจอย่างแท้จริงว่ามีประเด็นปัญหาในการเรียนรู้

ภายในชีวิต และมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ระบุขั้นตอนการคิด สอนให้รู้จักปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุของปัญหา เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา

3. การประมวลข้อมูลทั้งที่เป็นจริงและเท็จ การเลือกข้อมูลที่ดีว่าถูกต้องที่สุดไปใช้ประกอบการประเมินผลการเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย พิจารณาตัดสินว่าข้อเท็จจริงใดสนับสนุนการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต เช่น google facebook line จึงมีส่วนสำคัญในการหาข้อมูล ข้อมูลที่ผ่านทางสื่อออนไลน์จึงมีความสำคัญอย่างมากในการกระตุ้นการเรียนรู้ มีแหล่งการรับรู้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือซึ่งข้อมูลนั้นอาจมาจากเพื่อน ครู ตลอดถึงสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งการนำข้อมูลมาประมวลความคิดเห็นในข้อมูลนั้นๆ ว่าถูกหรือผิดจึงจำเป็นจะต้องมาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือของข้อมูล

4. การวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และเลือกข้อมูล การจำแนกข้อมูลที่ต้องการและไม่ต้องการจากสื่อสังคมออนไลน์ มีส่วนร่วมในการพิจารณาความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูล นำข้อมูลผ่านการประเมินการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในชีวิตประจำวันมีการกำหนดขอบเขตหรือนิยามสิ่งที่เราจะวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าจะวิเคราะห์อะไร พิจารณาหลักความรู้ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่าจะใช้หลักใดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์แล้วนำผลการการวิเคราะห์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและได้รับการฝึกฝน ฝึกอบรมการกระตุ้นความคิดจากครูผู้สอนให้แก่ผู้เรียนก่อน

5. การประเมินข้อมูลที่จะใช้ในแง่ความถูกต้อง การนำข้อมูลผ่านการประเมินผลเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลที่เพียงพอและน่าเชื่อถือไปทดลองใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้อื่นประกอบการเรียนรู้ อาศัยประสบการณ์ของนักเรียนในการคิดแยกแยะข้อมูลว่าข้อมูลการคิดประเมินสิ่งที่ถูกต้องดังกล่าวนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยนิสัยใจความหนักแน่นของนักเรียนในการคิดและตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้อง

6. การใช้หลักเหตุผล การใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาถึงผลที่จะตามมาและคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริง การคิดวิเคราะห์ที่ตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ร่วมกัน สรุปของข้อคำถาม หรือปัญหาที่กำหนดไว้ซึ่งจะต้องอาศัยความคิดเชื่อมโยงกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน ยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นหลังนำข้อมูลไปใช้ในการเรียนรู้และพัฒนาผลการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ปฏิบัติตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นแยกแยะสิ่งไหนดีหรือไม่ดี ได้รับการปลูกฝังที่ดีจากครอบครัว ครู เพื่อน ชุมชน ซึ่งบางครั้งสถานการณ์บังคับทำให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นตัวของนักเรียนเอง การปลูกฝังจากครอบครัว เพื่อน ครู และสังคม

7. การชักนำให้นักผลได้และโทษ การมีความชัดเจนในข้อมูลที่ต้องการปราศจากอคติในการเรียนรู้ ตั้งสมมติฐานเพื่อชักนำให้นักผลดีและผลเสียจากเหตุการณ์ปัจจุบัน นำผลที่ได้จากการคิดไปทดลองปฏิบัตินำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ให้ดีขึ้นต่อไป ได้รับการฝึกฝนการคิดอย่างชำนาญซึ่งเป็นการคิดถึงผลได้ผลเสียทั้งระยะสั้นและระยะยาว จำเป็นจะต้องมีการฝึกฝนการคิดอย่างสม่ำเสมอ มีตัวอย่างที่ดีทั้งทางครอบครัว โรงเรียน เพื่อน สังคมที่ดีสื่อสารมวลชนที่ดี

8. การไตร่ตรองทบทวนอย่างรอบคอบ การไตร่ตรองความรู้อย่างรอบคอบก่อนนำไปปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการแสดงความคิดเห็น เลือกรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมตามสภาพของข้อมูลที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ มีการอบรม ฝึกฝน สั่งสอนให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างรอบคอบ เรียนรู้การปฏิบัติ

ตนที่ถูกต้องจากประสบการณ์ สภาพแวดล้อมที่ดีและการปลูกฝังบ่มเพาะที่ดี นักเรียนจึงจะสามารถคิดไตร่ตรอง ทบทวนอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจลงมือปฏิบัติ

9. การประเมินทางเลือก การประเมินความสมเหตุสมผลของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบันก่อนลงความคิดเห็น ได้รับการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนใช้เหตุผลทั้งทางตรรกศาสตร์ และเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มาร่วมประเมินการเรียนรู้ ได้รับการฝึกฝน อบรมผ่านการคิดอย่างดี มีสิ่งกระตุ้นการคิดอย่างดี ทำความเข้าใจถึงทางเลือกที่ดีและถูกต้องที่สุดผ่านเกณฑ์การประเมินที่ถูกต้องและลงความเห็นก่อนการนำไปปฏิบัติแล้วนำผลการปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ตนเองได้ตัดสินใจทำดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้สถาบันอาชีวศึกษามีห้องแนะแนว มีผู้เชี่ยวชาญในการแนะแนวและกระบวนการคิดเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน นักศึกษา สามารถคิดอย่างเป็นระบบและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกระตุ้นให้นักเรียนมีการคิดเชื่อมโยงกับเป้าหมายที่เรียนรู้เพื่อเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นักเรียนนำผลการคิดที่ผ่านการประเมินไปทดลองปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วยความรอบคอบเพื่อพัฒนาการคิด ควบคู่กับการปฏิบัติเป็นการเสริมประสบการณ์ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนสถาบันภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.2 ควรศึกษากระบวนการคิดสร้างสรรค์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของนักเรียนสถาบันภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2579). แหล่งที่มา <http://www.bpp.mua.go.th/main/download/plan/EducationPlan12.pdf> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2563.
- ทีศนา แคมณี. (2551). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นุชนาถ ชุกกลิน. (2552). ผลของการใช้กิจกรรมการอภิปรายแบบผสมผสานและกระดานสนทนาในการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูโสภณภัทรเวทย์ (อิทธิพล ปธานิโก), สมศักดิ์ บุญปู และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2563). รูปแบบการพัฒนา กิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 7(2). 231-241.
- พระมหาประยูร ตักขปญโญ (ช่างการ). (2558). รูปแบบการพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุติเทพ ศิริพิพัฒน์กุล. (2553). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้เป็นทีมของนิสิตปริญญาบัณฑิตด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันด้วยกรณีศึกษาและเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต่างกัน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- hrnote.asia. (2562). การศึกษา (Education) สำคัญอย่างไรกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. แหล่งที่มา <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190625-education-for-hrd/> สืบค้นเมื่อ 15 ม.ค. 2563
- Waheduzzaman, Wahed. (2010). People's Participation for Good Governance: A Study of Rural Development Programs in Bangladesh. Doctoral Thesis. Victoria University, Australia.